Turer i Trondheims markaområder

Store deler av Trondheims befolkning bor nær fine markaområder, og veldig mange har et nært forhold til marka og turopplevelsene herfra. Mulighetene marka gir for turer betyr mye for mange mennesker. Både Bymarka og Strindamarka er små områder. Bymarka er på 80 km², Strindamarka på ca. 30. Men begge områdene er meget varierte og har meget store opplevelseskvaliteter.

Om vi går et trinn lenger ut fra byen, så har vi mye større turområder for heldags- og helgeturer. Disse mulighetene er lite utnytta. Malvikmarka, Dragstenmarka og Nordmarka utgjør sammen med Strindamarka delområder i de store markaområdene rundt Jonsvatnet. Vassfjellet er et turområde for seg sjøl. Brungmarka utgjør den nordvestligste del av et markaområde som fortsatt strekker seg ubrutt mellom Gauldalen og Neadalføret helt sørøstover til Kjølifjellet. Mellom Skaun, Orkdalen og Hølonda ligger Skaunakjølen som et stort sammenhengende heiområde, lenger sør Ilfjellet. På andre sida av Trondheimsfjorden ligger Fosenfjella med fine turmuligheter.

Marka rundt Jonsvatnet

Vi velger å beskrive hele det store markaområdet rundt Jonsvatnet som ett område. Det består av i hovedsak Strindamarka, Malvikmarka og Dragstenmarka/Nordmarka. Området er på mange hundre kvadratkilometer avhengig av hvor grensa trekkes mot Mostadmarka eller Selbuskogen. Strindamarka er ei meget begrensa mark og den er kupert. Deler av den er meget intensivt brukt. Mulighetene kan utvikles for å utvide bruksområdene for friluftsliv både ved å ta i bruk markaområdene ned mot kulturlandskapet og ved å forbinde Strindamarka med de øvrige deler av marka rundt Jonsvatnet med opparbeidelse av sti- og løypeforbindelser. I dag er det ikke tilrettelagte turstier eller skiløyper som forbinder de ulike delområdene. Områdene har uforløste muligheter for langturer som begynner å nærme seg Oslomarkas.

Denne marka har en variasjonsrikdom i naturinnhold, kulturhistorie og landskapsverdier som gjør den så verdifull som turområde.

Fortsatt finnes det i Jonsvannsmarka relativt store områder uten vegbygging og skogsdrift. Områdene har generelt et rikt dyreliv med mye elg og skogsfugl. Det hekker rovfugl i området. Gaupe og bjørn oppholder seg her i perioder. Store deler av denne marka har et særlig rikt utvalg med små og store sjøer og vatn. Mange små vatn har rikt liv av amfibier og fugl. I Strindamarka er det få vatn. De eneste av litt størrelse, Estenstaddammen og Tømmerholtdammen, er fortsatt drikkevasskilde og har derfor begrensa tilgjengelighet.

Både de bynære markaområdene og områdene lenger ute har en lang historie i tradisjonell bruk med gårdsdrift, beite, setring, skogbruk, og mange virksomheter knytta til uttak og foredling av trevirke og mineraler. Ferdselsvegene har bundet sammen gårder og grender og tjent som transportveger for landbruks- og industriprodukter. Tilsammen gir dette områdene utallige spor etter tidligere virksomhet. Kjenner du litt til områdenes historie, kan turene bli langt mer interessante og innholdsrike.

Tilrettelegginga for friluftsliv i Strindamarka går ikke lenger tilbake enn til 1930-tallet, så de historiske spor også i denne mest bynære

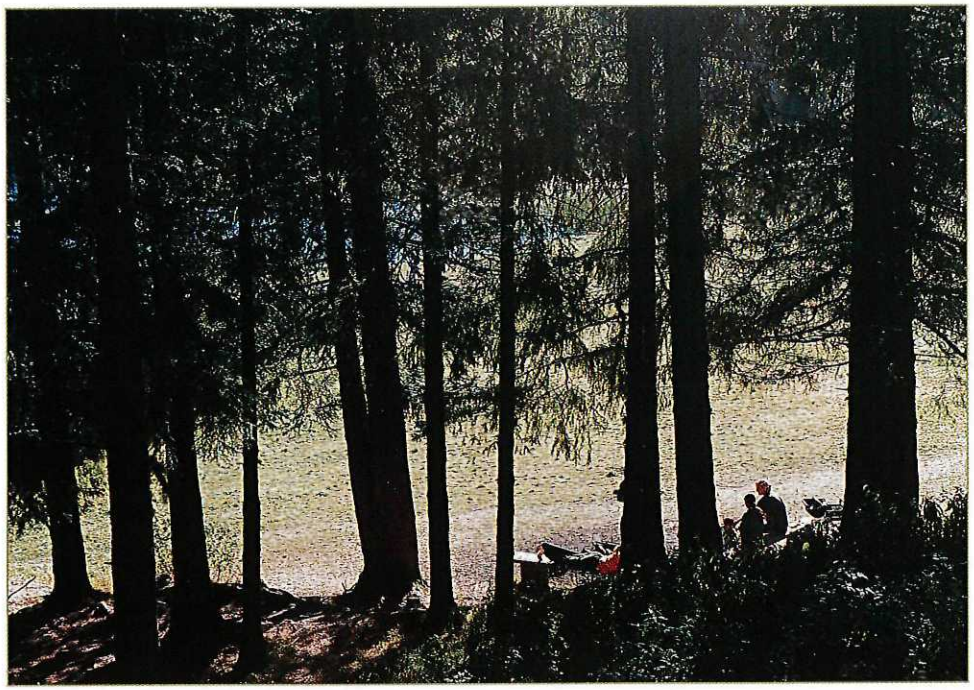

Ned mot Estenstaddammen.
Foto: Mari-Lise Sjong

delen av Jonsvannsmarka er først og fremst knytta til tradisjonell bruk.
Særlig de bynære områdene i Strindamarka er tilrettelagt med stier og løyper. Skiløyper tilrettelegges også i Malvikmarka og Dragstenmarka/Nordmarka, men her er det svært lite tilrettelegging for sommerbruken. Særlig i Malvikmarka og Dragstenmarka/Nordmarka finnes store, relativt urørte områder uten tilrettelegging. Estenstadhytta i Strindamarka, Vulusjøhytta i Malvikmarka og Gjenvollhytta i Nordmarka/Dragstenmarka er bevertingssteder.

Bydelene på Strinda i Trondheim og mange tettsteder i Klæbu og Malvik har god direkte adkomst til markaområdene. Men turvegkorridorer fra boligområdene ut i Strindamarka er bare i helt begrensa grad opparbeida, selv om mulighetene ligger der. Heller ikke fra Hommelvik, som har ei fin mark helt innpå bebyggelsen, er det gjort noe for å utvikle og tilrettelegge kontakten til marka. Tvert imot, motorveg og utbygging av industriområde er i ferd med å avsnøre og vanskeliggjøre kontakten stadig mer!

I tillegg til gode parkeringsplasser for turutfart, er det for deler av marka rundt Jonsvatnet gode muligheter for å nå ut i marka med kollektive transportmidler. Flere av bybussrutene fra sentrum til bolig-

Uvær i marka. Ved Vintervatnet.
Foto: Erik Stabell

områdene på Strinda bringer deg helt fram til inngangsportene til Strindamarka. Bussrutene til Klæbu og Brøttem gir adkomst til Nordmarka og Dragstenmarka. Tog og bussforbindelser innover Malvik gir på noen punkter adkomst til turområdene her. Selbubussen gir tilgang til Mostadmarka og Selbuskogen for turer derfra. Blant annet fordi det er så få som bruker disse rutene til å ta seg ut i marka, er passende bussavganger i helgene begrensete.

Bymarka

Det de fleste kaller Bymarka, hele marka på Byneshalvøya, består grovt sett av Trondheim Bymark, den gamle Trondheim bys utmark, Bynesmarka og Leinstrandmarka. Bymarka har funksjon som det viktigste markaområdet for Trondheim. I forhold til den store befolkninga som bruker marka er dette er ei lita mark, 80 km², og den er avgrensa på alle kanter av sjø og jordbrukslandskap. Den intensive bruken, størrelsen og avgrensinga tilsier en særlig respektfull forvaltning og tilrettelegging. Det tilsier også at utbygginger eller aktiviteter som krever arealbeslag ikke må legges til marka uten at det har direkte tilknytning til friluftslivsbruk eller skånsom tradisjonell bruk av området.

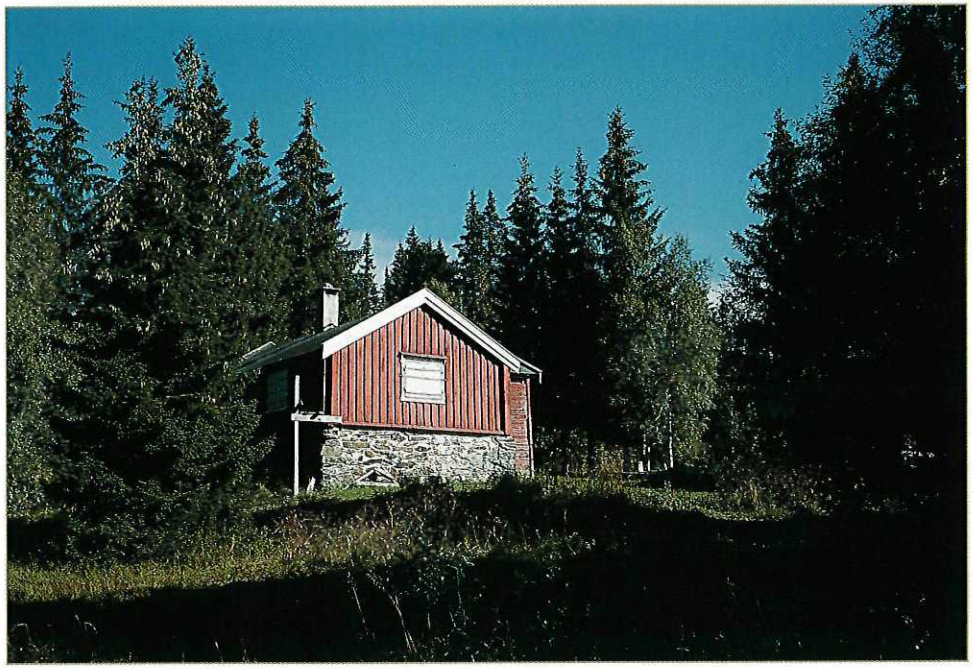

Fra Marka, en vakker plass i Bymarka.
Foto: Erik Stabell

Den vesle Bymarka har et innhold av naturverdier, landskapsvariasjoner og kulturhistorie som gjør det til et enestående variert og opplevelsesrikt turområde.

Bymarka har en stor variasjonsbredde i natur- og landskapstyper. Beliggenheten værhardt ute i Trondheimsfjorden gjør vegen kort fra skogsområder og kulturlandskap opp til snaufjellet. Denne beliggenheten gjør også at hele Bymarka er et usedvanlig snørikt område. Plante- og dyrelivet er variert og representativt for Trøndelags lavere fjellpartier og skogsområder. Lite berørt naturskog er etterhvert blitt en begrensa ressurs.

Særlig er historien til Trondheim Bymark og Ilavassdraget tett kopla til byens historie. Plasser, reguleringer av vassdraget i forbindelse med industri og vassverk og bergverksvirksomhet er tett knytta opp til virksomheter i byen. En tur langs Ilavassdraget er som å lese ei historiebok. Jo mer du studerer innholdet i denne dalen, desto mer interessant blir det! Tilrettelegginga for turlivet har etterhvert også en over 100-årig historie. De første stiene ble anlagt på 1890-tallet og utgjør fortsatt noen av de vakreste og mest opplevelsesrike vi har. Historien til Bynesmarka og Leinstrandmarka er først og fremst knytta til de bygdene som utmarka har vært knytta til. Til-

Store skiløypetraseer har endret landskapet omkring Granåsen.
Foto: Per Christiansen

rettelegginga for friluftsliv her har en yngre historie her enn i Trondheim Bymark.

Trondheim Bymark har et godt opparbeida nett med stier og løyper. Det er sikra, dels også opparbeida og tilrettelagt turdrag fra bebyggelsa og inn i marka. Men fortsatt er det store muligheter og behov for å forbedre disse forbindelsene for mange av boligområdene som sokner til Bymarka. Det er stor kontrast fra den omfattenede tilrettelegginga i Trondheim Bymark til den vi finner lenger sør på Byåsen og Heimdal. Her er tilrettelegginga med stier begrensa. Fra Heimdal innover Sørmemsmarka er forholdene direkte dårlige og muligheten er redusert av nydyrking og utbygging for idretten, til lysløyper og arena og løypenett for VM på ski i 1997. Fortsatt mer enn 25 år etter bydelsutbygginga på Heimdal er det fullstendig mangel på skikkelige turstiforbindelser i nærterrenget og innover i marka. De stordimensjonerte konkurransetraséene for ski dekker ikke friluftslivets behov! De danner heller ikke noe godt mønster for turer og retter seg ikke inn mot turmål i marka slik turfolk helst vil ha det. Omfattende terrenginngrep har redusert opplevelsesverdiene for årtier i løype- og arenaområdene og det er ikke gjort noe for å ivareta friluftslivets behov for passering gjennom områdene. Her trengs en skikkelig gjennomgang av

På Storheia.
Foto: Erik Stabell

behov og muligheter og deretter burde en solid innsats gjøres for å rette på forholdene!

Bymarka har mange bevertningssteder for turfolk. I tillegg til de veletablerte sentralt i marka, Skistua, Grønlia, Elgsethytta og Rønningen, tar Damhaugen og Lavollen imot turfolk i helgene store deler av året. Lian restaurant fungerer også som bevertningssted for turfolk. Den tradisjonsrike Skogly kafé på Ringvål ble dessverre nedlagt på 1980-tallet.

Det er meget god adkomst med kollektive transportmidler til Bymarka. Skistubussen og Gråkallbanen bringer deg like inn til kjerneområder i marka. Og bussene fra byen over Byåsen mot Heimdal gir adkomst til hele grenseområdet mellom marka og bebyggelsen med alle viktige turutgangspunkter. Bussrutene til Byneset om Trolla og Heimdal gir adkomst til turutgangspunkter på Byneset og Leinstrand.

Vassfjellet, Brungmarka og andre områder

I tillegg til de turområdene som omkranser Trondheim, er det fine turmuligheter i reiseavstand på en halv til en time fra byen.
Vassfjellet er et avgrensa turområde som ligger som en stor rygg mellom Melhus og Klæ-

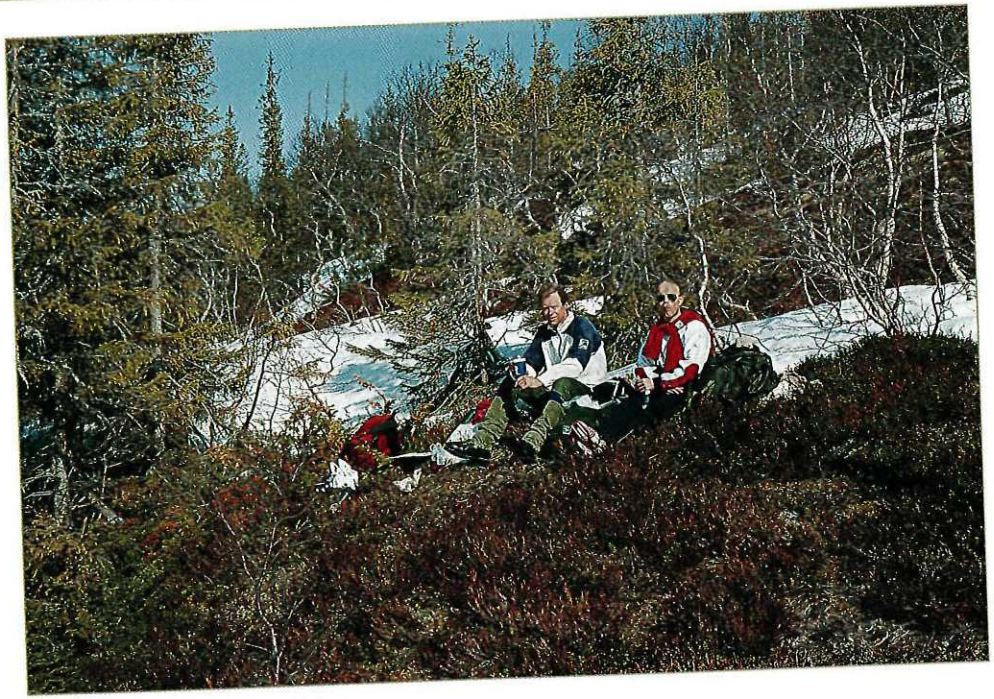

Rast i vårsola ved Tangvollsjøen.
Foto: Erik Stabell

bu fra Ler i sør mot Heimdal i nord. Området er intensivt brukt i områdene knytta til alpinanlegget på Klæbusida og fra boligområder og tettsteder i Melhus og Klæbu. Men tilrettelegginga er begrensa, særlig for sommerbruken av området.

Brungmarka har bokstavelig talt en "høg terskel" for dem som vil bruke området. Høgdeforskjellen fra platået fra Brøttem mot Ler ligger på ca 150 meters høgde, mens turterrenget flater ut i 150 - 200 meters høgde over dette nivået. Men er du først kommet opp, er det sammenhengende naturområder helt inn mot grensefjella. Dette er det nærmeste området til byen som fortsatt har store sammenhengende fjellskogområder intakt, fint som turområde både sommer og vinter. Deler av området er etterhvert skjemma av omfattende skogsvegbygging, hogst og for mye motorisert ferdsel vinters tid. Her er det ikke tilrettelagt for turlivet. Den viktigste "tilrettelegginga" for friluftsliv her i framtida vil være å holde området mest mulig fritt for inngrep og å gjennomføre skogsdrifta i området etter moderne flerbruksprinsipper så skånsom og hensynsfull som mulig.

Fosenfjella og områdene mellom Soknedalen og Orkdalen med **Ilfjellet** og **Skaunakjølen** og er også større naturområder nær Trondheim som er attraktive og lett tilgjengelige for turer.

Furuklynge mot Holtsjøen.
Foto: Erik Stabell

Områdene har generelt rikt dyre- og planteliv med de vanlige arter for Trøndelags fjell- og skogsområder. Vi finner gaupe og bjørn her. De mange kulturminner som vitner om mange hundre års tradisjonell bruk og ferdsel gir turer i områdene mer interessante for dem som setter seg inn i områdenes historie.

Buss-, tog- og båtforbindelser gir lett adkomst til mange fine utgangspunkter for turer. Brøttemsbussen gir adkomst til både Brungmarka og Vassfjellet. Buss og tog i Gauldalen gir adkomst til Melhus, Ler, Støren og Singsås for turer på Vassfjellet og med utgangspunkt i Brungmarka og Flåmarka. Hølondabussen og bussen i Orkdalen gir adkomst til Skaunakjølen. Tog til Berkåk og Støren gir adkomst til turer i Ilfjellområdet. Hurtigbåt og ferge over Trondheimsfjorden kombinert med buss gir adkomst til mange turmuligheter på Fosen.

Erik Stabell

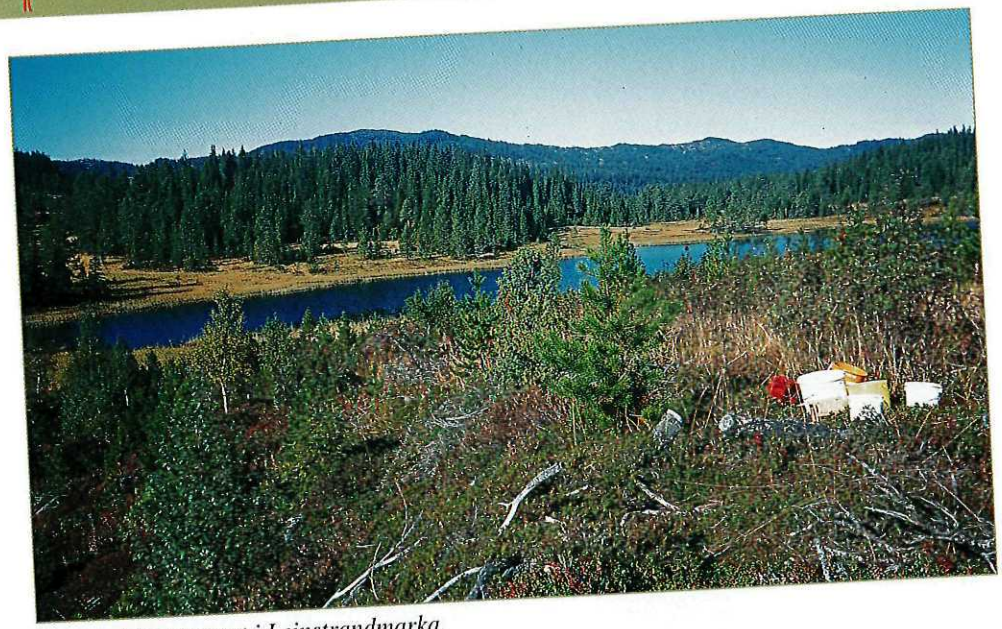

Høst ved Svartvatnet i Leinstrandmarka.
Foto: Harald Lauglo

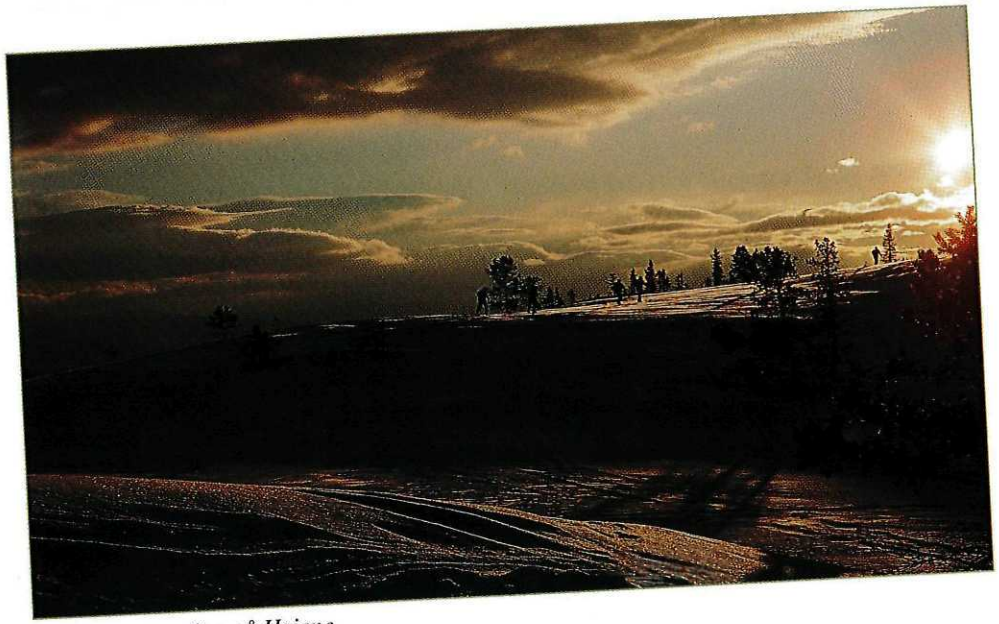

Fin vinterstemning på Heiene.
Foto: Erik Stabell

Ved sørenden av Stavsjøen.
Foto: Erik Stabell

Ved Leirsjøen en kveld på seinvåren.
Foto: Per Christiansen